

Přednáška pro IV. jarní semestr bakalářského studia

Dokazování v trestním řízení

11. 4. 2008

doc. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., Univ. Priv. Prof.

Vývoj dokazování v českých zemích

- Ve středověkém českém trestním právu byly důkazy označovány jako prostředky **průvodní**
- Teorie o důkazech byla označována jako **zákonná teorie průvodní**
- Vzniká **zásada materiální pravdy**

Základní zásady dokazování v současném trestním právu

- Zásada materiální pravdy
- Zásada oficiality
- Zásada vyhledávací
- Zásada presumpce nevinny
- Zásada volného hodnocení důkazů
- Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti
- Zásada kontradiktorního řízení
- Zásada přiměřenosti
- Zásada zdrženlivosti

Termíny důkazního práva

- **Pojem** důkazní právo (souhrn pravidel a předpisů)
- **Důkazní prostředek** (zdroj)
- **Důkaz** (informace)
- **Předmět** důkazu (okolnost, jež má být zjištěna)
- **Vyhledávání** důkazu (opatření, zajištění)
- **Provádění** důkazu (zjištění předmětu důkazu)
- **Hodnocení** důkazu (rozumový a myšlenkový postup - závažnost-zákonnost-pravdivost)

Účel dokazování

- Rekonstruovat skutečnost z minulosti tak, aby poznání této skutečnosti bylo jejím správným odrazem.
- Zjistit pravdu, tedy takový stav, který je ve shodě se skutečností; jen toto zjištění může být základem spravedlivého a přesvědčivého rozhodnutí.
- Dokázána musí být vždy vina, pouhé nevyvrácené podezření k odsouzení nestačí (*in dubio pro reo*), přičemž vina musí být založena pouze na skutkových zjištěních.

Otázky důkazního břemene

- Zásada presumpce nevinu, zásada kontradiktorní
- OČTŘ musí mít faktický a právní zájem na zjištění skutkového stavu - materiální pravda (osvícená inkvizice)
- Obviněný nemusí dokazovat svou nevinu (presumpce nevinu)
- Formální a materiální důkazní břemeno v cizích úpravách (rozdělení důkazního břemene mezi strany v závislosti na dokazované skutečnosti, objektivní zájem stran, burden of going forward, burden of persuasion, burden of producing evidence, burden of proof, burden of establishing, atd.)

Předmět a rozsah dokazování

- Okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (hledisko hmotného práva - formální a materiální znaky tr. činu, pachatel, druh a výměra trestu, náhrada škody, okolnosti tr. činu)
- Okolnosti důležité pro postup v trestním řízení (hledisko procesního práva - přerušení řízení, otázky povinnosti svědčit, atd.)
- Okolnosti důležité pro použití odklonů (zda se obviněný činu dopustil /ne vina!/, náhrada škody, atd.), nebo jiných zvláštních způsobů řízení (zda jde skutečně o uprchlého, atd.).

Okolnosti, které není třeba dokazovat

- Právní předpisy uveřejněné nebo registrované ve Sbírce (iura novit curia)
- Otázka cizozemské právní úpravy (hmotně-právní a procesní hledisko!)
- Skutečnosti, o nichž bylo rozhodnuto způsobem pro trestní řízení závazným (otázky osobního stavu apod.)
- Skutečnosti a poznatky, které považujeme ze zkušenosti za pravdivé, pokud se nevyskytne rozumná pochybnost o nich (příčetnost obviněného, podání osoby na poště atd.).

Rozdělení důkazů

- **Podle vztahu k předmětu řízení:**
 - usvědčující
 - ospravedlňující
- **Podle pramene:**
 - původní (bezprostřední - přímý vjem svědka, video z ohledání místa činu, originál smlouvy)
 - odvozené (zprostředkované - z doslechu...)
- **Podle vztahu k dokazované skutečnosti:**
 - přímé (prosté - dokazuje přímo vinu nebo nevinu, jako hlavní skutečnost)
 - nepřímé (složené - lze z ní dovodit hlavní skutečnost).

Rozvržení dokazování do různých stádií trestního řízení

- **Dokazování v přípravném řízení:**
 - Dokazování v průběhu prověřování
 - Dokazování ve vyšetřování a rozšířeném vyšetřování
 - Dokazování ve zkráceném řízení
- **Dokazování v řízení před soudem:**
 - Dokazování při předběžném projednání obžaloby
 - Dokazování při hlavním líčení
 - Dokazování v odvolacím řízení
 - Dokazování ve veřejném a neveřejném zasedání
 - Dokazování v řízení o mimořádných opravných prostředcích

Jednotlivé důkazní prostředky

- **Výpověď obviněného** (§ 90 - § 95)
- **Výslech svědka** (§ 97 - § 104)
- **Znalecký posudek** (§ 105 - § 111)
- **Věcné a listinné důkazy** (§ 112)
- **Ohledání** (§ 113 - § 118)

- Za důkaz může sloužit vše?
- Nepřípustný důkaz?

Zvláštní způsoby dokazování

➤ Konfrontace (§ 104a)

- Důkazní prostředek, jehož cílem je odstranit rozpory v předchozích výpovědích obviněného nebo svědka a jiných obviněných nebo svědků tak, že tyto osoby jsou před orgánem činným v trestním řízení postaveny tváří v tvář.

➤ Rekognice (§ 104b, resp. § 93 odst. 2)

- Důkazní prostředek spočívající v tom, že podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a tím ztotožňuje konkrétní osobu či věc.

➤ **Vyšetřovací pokus (§ 104c)**

- Důkazní prostředek, jímž se v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřují nebo upřesňují skutečnosti, zjištěné v trestním řízení, případně jsou zjišťovány nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.

➤ **Rekonstrukce (§ 104d)**

- Důkazní prostředek spočívající v obnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověření výpovědi podezřelého, obviněného nebo poškozeného/svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.

➤ **Prověrka na místě (§ 104e):**

- Důkazní prostředek spočívající v doplnění nebo upřesnění údajů důležitých pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu, a to zpravidla za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo poškozeného/ svědka.

Operativně pátrací prostředky

- Předstíraný převod (§ 158c)
- Sledování osob a věcí (§ 158d)
- Použití agenta (§ 158e)

- **Předstíraný převod (§ 158c)** - písemné povolení státního zástupce
 - Předstírání koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění, včetně převodu věci:
 - k jejímuž držení je třeba zvláštního povolení,
 - jejíž držení je nepřípustné,
 - která pochází z trestného činu, nebo
 - která je určena ke spáchání trestného činu.

- **Sledování osob a věcí (§ 158d)** povolení státního zástupce nebo soudce
 - Získávání poznatků o osobách a věcech prováděné utajovaným způsobem technickými nebo jinými prostředky

- **Použití agenta (§ 158e)** - povolení soudce vrchního soudu

- Použití příslušníka Policie České republiky k úkolům uloženým řídicím policejním orgánem, vystupujícího zpravidla se zastíráním skutečného účelu své činnosti,
- Zákaz provokovat trestnou činnost,
- Trestnost nebo beztrestnost agenta,
- Kontrolní oprávnění v rámci státního zastupitelství,
- Použití v přípravném řízení a v řízení před soudem,
- Slovenská úprava